

ILLUSTRATIE: MAX KISMAN VOOR HET FINANCIEELE DAGBLAD

POLITIEK

Zet Invest-NL en Groeifonds om in investeringsbank

Een volgend kabinet heeft de komende jaren de uitdaging langetermijninvesteringen te doen. Het hoofddoel hiervan is het verdienvermogen van Nederland te versterken binnen ecologische grenzen. Zo vragen de energietransitie en duurzaamheidsvraagstukken om grote investeringen. Bijvoorbeeld in een waterstofinfrastructuur, die de afhankelijkheid van vervuilende fossiele brandstoffen moet verminderen.

Maar de overheid kan deze investeringen niet alleen doen. De kern is dat juist ook private partijen hun verantwoordelijkheden moeten nemen. Dus niet een schatkist die open wordt gezet, maar een publiek-privaat initiatief dat kan inspelen op grote maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie, die niet vanzelf in de markt tot stand komen.

Nieuwe overheidsmiddelen zijn niet nodig. Gebruik het al gecreëerde (maar tot nu toe machteloze) Invest-NL, het overheidsinvesteringsfonds van €1,7 mrd, samen met middelen uit het Nationaal Groeifonds, het zogenoemde 'Wopke-Wiebesfonds' van €20 mrd, om te voorzien in het publieke aandelenkapitaal voor een op te richten publiek-private investeringsbank.

MINDER WISPELTURIG

Met de ontwikkeling van een dergelijke investeringsbank wordt de overheid automatisch gedisciplineerd om tot consistenter en minder wispelturig beleid te komen. Geef de nieuwe bank ook een duidelijke missie en governance mee. Die zijn nodig om privaat kapitaal op te kunnen halen.

Zo'n nieuw initiatief slaat meerdere vliegen in één klap. Het verrijkt het Nederlandse financieringslandschap met een instelling die meer op de lange termijn kan financieren en, in tegenstelling tot banken, ook meer risico's kan dragen. Het is gericht op energietransitie en duurzaamheid die cruciaal zijn voor het verdienvermogen van Nederland in de toekomst.

- **Nederland staat voor grote transities, zoals bij energie en duurzaamheid**
- Invest-NL en Groeifonds hebben hiervoor weinig slagkracht en perspectief
- Kabinet moet publiek-private investeringsbank initiëren

Invest-NL en het Groeifonds zijn met mooie woorden opgericht, maar ze zijn ook symbolen van politiek opportunisme

Het is duidelijk ook een stap in de richting van het doorbreken van de financialisering van onze economie. De investeringsbank wordt immers opgezet voor versterking van de reële economie en kent niet de vluchtigheid van financiële markten. En tot slot zal dit initiatief meer consistentie in beleid afdwingen, omdat overheid en private partijen samen optrekken.

Sceptici zullen zich misschien afvragen waarom een dergelijk initiatief überhaupt nodig is. Waarom we een publiek-private investeringsbank moeten optuigen om dergelijke investeringen van de grond te krijgen. Het antwoord ligt in het feit dat grote transitievraagstukken altijd regie van de overheid vragen, maar private partijen hiervoor alleen geld beschikbaar stellen als zij de garantie krijgen van consistent beleid op de lange termijn. Een goed vormgegeven investeringsbank — en het woord 'goed' geeft aan dat alleen goede bedoelingen onvoldoende zijn — kan hieraan bijdragen en daarmee private financiers een beter in te schatten risico-rendementsprofiel geven.

Voor degenen die graag denken in termen van marktfalen en overheidsfalen: van beide kan sprake zijn. Langetermijntransities kennen marktfalen door coördinatieproblemen (gebrek aan regie) en mogelijk een te lange en onzekere beleidshorizon. Overheidsfalen dreigt evenzeer: politiek opportunisme en gebrek aan consistentie in beleid bemoeilijken een efficiënte en effectieve invulling van het transitiebeleid. De investeringsbank moet dus beide adresseren.

De investeringsbank moet bijdragen aan meerjarenbeleid en in dat licht ook passende private aandeelhouders aantrekken. Pensioenfondsen liggen dan voor de hand, gezien de lange horizon van hun verplichtingen. Maar ook andere private financiers zijn nodig. We benadrukken dit laatste omdat pensioenfondsen weliswaar privaat zijn, maar dicht bij overheid en politiek staan. Pressie vanuit de politiek en vermenging met andere beleidsdossiers (waar pensioenfondsen afhankelijk zijn van de overheid) zijn dan niet uitgesloten. Door ook andere private aandeelhouders aan te trekken is het zakelijk functioneren van de publiek-private investeringsbank beter geborgd.

HALFSLACHTIG

Tot slot: waarom is deze private-publieke investeringsbank nu opportuun voor de formatietafel? De reden is dat de politiek, zacht uitgedrukt, halfslachtig is geweest met het in de markt zetten van publieke investeringsfondsen. Invest-NL en het Nationaal Groeifonds zijn met mooie woorden opgericht en suggereren daadkracht, maar zijn zoals ze nu bestaan symbolen van politiek opportunisme en mogelijk zelfs overheidsfalen.

Het kleine Invest-NL kan weinig, en wordt hoe dan ook onder de voet gelopen door het veel grotere Nationaal Groeifonds, dat 'gratis' geld kan uitdelen zonder verankering van private verantwoordelijkheden, en zonder dat een structurele transitieagenda leidend is.

Deze ineffectieve inzet van overheidsmiddelen moet stoppen, en ons voorstel maakt dat mogelijk. Want een publiek-private structuur zal efficiëntie en effectiviteit borgen, maar ook zakelijkheid en consistentie in overheidshandelen afdwingen.

Aan de formerende partijen dus de opdracht de belangrijke transitievraagstukken waar Nederland voor staat te koppelen aan een effectief instrumentarium, en niet te accepteren dat de losse eindjes van Invest-NL en het Nationaal Groeifonds uitdraaien op verspilling en ineffectiviteit.

Roel Beetsma is hoogleraar macro-economie aan de Universiteit van Amsterdam, Arnoud Boot is hoogleraar corporate finance & financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam en raadslid van de WRR en Coen Teulings is universiteitshoogleraar aan de Universiteit Utrecht.